

William W. Derbyshire (with the help of Marta Pirnat-Greenberg), *A Learner's Dictionary of Slovene: with Words in their Inflected Forms*. Bloomington, Indiana: Slavica Publishers, Indiana University, 2002, xxiii + 228 str., ISBN 0-89357-300-0

Slovarji, kot je Derbyshirov, so nedvomno redke ptice na slovaropisnem nebu, kar velja tako za domača kot za tuja obzorja. Govora bo o slovarju slovenščine, ki je namenjen angleško govorečim uporabnikom slovenščine. Po razpoložljivih podatkih gre najverjetneje za pionirsko delo, ki na tem področju orje ledino. Zamisel (in verjetno oblikoslovno jedro) za ta dobrodošli slovar je avtor našel v svoji slovenski slovnici (*A Basic Reference Grammar of Slovene*), prav tako namenjeni angleškim učencem slovenščine, ki je izšla 1993.

Glede na navedbe avtorja v predgovoru (str. iii–v) je slovar namenjen učencem slovenščine na vseh ravneh usvajanja jezika in vsebuje približno 5000 gesel. Kot izdaja že naslov, vsebuje slovar tudi pregibne oblike posameznega gesla, pri čemer posebno pozornost namenja nepravilnim oz. nepredvidljivim oblikam slovenskih besed. Vsa gesla in njihove pregibne oblike imajo mesto naglasa označeno z naglasnimi znamenji, kar bo uporabnikom slovarja gotovo pomagalo pravilno naglaševati pogosto muhaste slovenske besede.

Predgovoru sledi priročen uvodni del (str. vii–xxiii), v katerem avtor podaja osnovne pregibne paradigme slovenščine, pri tem pa dosledno opozarja tudi na značilnosti slovenskega naglaševanja, kar podkrepi s primeri. V tem delu so navedeni tudi splošni napotki za uporabo slovarja.

Avtor se je pri izboru gesel naslonil na tri poglobitve vire: na anonimni seznam besed, ki je nastal v Ljubljani v sedemdesetih letih, na besedišča slovenskih slovnice za začetnike, ki jih podrobneje ne navaja, in na besedišče, ki ga je vključil v svojo zgoraj omenjeno slovensko slovnico. Po avtorjevem mnenju predstavlja izbor vključenih besed dober prerez vzorcev pregibanja in naglaševanja slovenskih besed. Glede na to, da je bila avtorjeva vsaj implicitna želja vključiti čimveč besed iz slovenskega osrednjega besedišča (t. i. angl. *core vocabulary*), o čemer priča njegova ugotovitev o umanjkanju zanesljivega vira osrednjega besedišča slovenščine v predgovoru, bi bilo morda njegovo delo malce lažje (pa tudi dražje, saj je treba za dostop plačati), če bi v ta namen uporabil korpus moderne slovenščine FIDA (<http://www.fida.net>), ki že več let uspešno deluje in omogoča uporabo prav tovrstnih podatkov (pogostost rabe). Druga možnost, ki bi avtorju verjetno pomagala »prečistiti«¹ geslovník, je javno dostopna zbirka korpusov Nova Beseda (na spletni strani http://bos.zrc-sazu.si/a_beseda.html). S pomočjo enega ali drugega vira slovenskih besedil bi se bil avtor najverjetneje odločil izpustiti besede kot *kroki* (ker bi težko trdili, da spada k osrednjemu besedišču) in *žvižgniti* (redka oblikoslovna varianta, pri čemer pa, denimo, ni vključena precej bolj pogosta oblika *zažvižgati*). Ko govorimo o izboru gesel, bi morda kazalo pri morebitnih naslednjih izdajah razmisliti o smiselnosti vključevanja lastnih imen (npr. *Rožnik*, *Rudnik*, *Velika planina*, *Vogel*), še toliko bolj, če naj geslovník čimbolje pokriva osrednje besedišče;¹ poleg tega proti temu govori tudi samo število vključenih besed.

¹ Carter (1998: 36–44), denimo, predlaga niz postopkov za preverjanje pripadnosti osrednjemu besedišču, ki jih deli v dve skupini: ugotavljanje skladenjskih in pomenskih odnosov ter

Zgradba slovarja je zelo pregledna, zasnovana pa je na štirih stolpcih, ki si z leve sledijo takole: slovensko geslo, angleška pomenska ustreznica, angleška oznaka besedne vrste in alfanumerična oznaka pregibnega vzorca. Takšna zgradba uporabniku omogoča hiter dostop do bistvenih elementov slovarskega zapisa. V primerih, ko pregibanje gesla ne ustreza nobenemu od vzorcev iz uvoda, avtor te posebnosti izčrpno in sistematično poda v nadaljevanju geselskega članka. Še zlasti koristno je označevanje živosti pri samostalniških geslih, ki sledi za oznako besedne vrste, kot npr. v geslu *nož*, ki ga podaja takole:

nòž, nôža knife NOUN, INAN Im1

Glede na kopico oblikoslovnih podatkov, ki jih vsebuje slovar, bi lahko trdili, da je avtor zasnoval slovar pretežno v oblikoslovno-glasoslovni smeri, manj pa v semantični. Navedene angleške ustreznice so največkrat resda ena od možnih prevodnih ustreznic, vendar pa slovar pomenske odnose in odtenke nekoliko zanemarja, nedvomno na račun omenjene bogatejše oblikoslovne obravnave. Verjetno bi kazalo v večji meri upoštevati tudi mnogopomenskost, ki je tako značilna ravno za osrednji del besedišča. Tako npr. pri geslu *naenkrat* poleg ustreznice *all of a sudden* pogrešamo tudi frazo *at a time* (npr. *po trije naenkrat – three at a time*). Mestoma sicer postreže tudi z alternativno obliko ustreznice, npr. pri geslu *kulturen*, kjer poda dve možni ustreznici *cultural*, *cultured*, vendar pa bi si uporabnik pri tovrstnih težavah želel več primerov oz. podatkov o tem, kdaj je ustrezna ena in kdaj druga oblika, saj besedi nikakor nista sopomenki.

Zasnova slovarja (slovenska gesla, odsotnost angleškega kazala gesel) določa najverjetnejšo dvojezično uporabo le-tega, in sicer za razlago enostavnejših slovenskih besedil oz. t.i. *dekodiranje*. Ob povedanem bi kazalo poudariti, da bi ravno v ta namen bilo koristno pogosteje dodati opombe o rabi, kot je to avtor storil v primeru prislova *lahko*, kjer je dodal opombo *also used with verbs with the meaning 'can'/'may', e.g. Lahko vstopim? 'May I come in?'*. Brez dvoma pa slovarja v obratni smeri delovanja, torej za tvorjenje slovenskih besedil, ni mogoče uporabiti pri pomenskih težavah, zato pa toliko bolj, ko uporabnik že ve, katero besedo želi uporabiti, vendar morda ne pozna vseh njenih oblikoslovnih ali skladenjskih posebnosti. Pri tem mu bo v izdatno pomoč oznaka pregibnostnega vzorca, ki se nahaja v četrtem stolpcu, ob čemer pa je vendarle potrebno povedati, da se sodobno slovaropisje tovrstnim oznakam praviloma odreka, ker je njihova uporaba običajno zelo zamudna, večini uporabnikov pa se zdijo tudi prezapletena. Največje slovaropisne založbe se zdaj namesto alfanumeričnih oznak raje poslužujejo mnemoničnih, vse to pa seveda zaradi sledenja uporabnikovim potrebam in zaradi čim lažje dostopnosti iskanih informacij.

Čeprav v tovrstnem slovarju ne moremo pričakovati izčrpne obravnave frazeologije, bi glede na trende v dvojezičnem slovaropisju avtor morda lahko vključil v naslednjo izdajo tudi nekatere najpogostejše besedne zveze. Znano je, da sta pri vsa-

preizkušanje nevtralnosti besed osrednjega besedišča. Postopki v prvi skupini so namenjeni ugotavljanju, kako trdno je določena beseda zasidrana v organizacijsko mrežo skladenjskih in pomenskih odnosov v jezikovnem sistemu, tisti v drugi pa preverjajo, katere besede so diskuzivno bolj nevtralne od drugih oz. katere besede so v pragmatičnih sobesedilih na splošno neoznačene in zato boljše predstavnice osrednjega besedišča.

kem slovarju izčrpnost opisa in izraba slovarskega prostora v močnem antagonizmu in morda bi tudi zato kazalo razmisliti o potrebnosti apriornega vključevanja tako dovršenih kot nedovršenih oblik glagolov na ravni samostojnih gesel, še zlasti zaradi dejstva, da geslo z nedovršno obliko v razlagi navede tudi dovršeno in obratno. Tako bi gotovo prihranili nekaj slovarskega prostora, ki bi ga lahko namenili obravnavi frazeologije.

Ob koncu naj le zaradi jasnosti omenimo še avtorjevo nanašanje na *Slovar slovenskega knjižnega jezika* in na *Slovenski pravopis* v predgovoru. Avtor navaja, da v številnih primerih v omenjenih delih ni našel zadovoljivega opisa glede naglasa in oblikoslovnih značilnosti, zaradi česar se je bil primoran zatekati po nasvete k domačim govorcem slovenščine. Nekako v zraku obvisi (sicer nezapisano) mnenje, da pričujoči slovar te pomanjkljivosti popravlja. Gotovo je vsakršna primerjava SSKJ (enojezični slovar, namenjen domačim govorcem, preko 93.000 gesel, številni primeri rabe, bogata obravnava frazeologije) in predmetnega slovarja (dvojezični slovar, namenjen tujim govorcem in učencem slovenščine, 5000 gesel) zaradi navedene strukturne različnosti komajda izvedljiva in je avtor gotovo ni vzpostavil namenoma.

Slovensko-angleški slovar *A Learner's Dictionary of Slovene* je torej pomembna novost, skoraj še pomembneje pa je, da prihaja iz tujih logov, kar kaže na živo zanimanje tudi za jezike, ki jih v današnjem svetu neredko obravnavajo bolj obrobno. Avtorju gre pohvala, da je v enem delu združil izjemno bogastvo oblikoslovnih in glasoslovnih slovarskih podatkov; delo bo zelo verjetno postalo vademekum učencev in študentov slovenščine, ki govorijo angleško. Še bolj verjeten krog uporabnikov pa zajema tuje jezikoslovce in/ali sloveniste ter slaviste na splošno, ki jih še zlasti zanima oblikoslovnna komponenta sodobne slovenščine.

Navedenke

Carter, R. 1998. *Vocabulary*. London, New York: Routledge.

Derbyshire, W. W. 1993. *A Basic Reference Grammar of Slovene*. Columbus, Ohio: Slavica Publishers, Inc.

Slovar slovenskega knjižnega jezika 1970–1991. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Ljubljana: DZS.

Slovenski pravopis 1962. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Ljubljana: DZS.

Prispelo aprila 2003
Received April 2003

Primož Jurko
Filozofska fakulteta v Ljubljani